

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

А.С. Мохненко – к.е.н., доцент Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Важливим аспектом впливу малих підприємств на регіональний розвиток є вирішення проблеми рівномірного розподілу підприємницьких структур, зв'язаних із задоволенням платоспроможного попиту населення.

Розміщення малих форм господарювання АПК складається під впливом таких основних факторів, як:

- близькість великих міст і промислових центрів;
- сільськогосподарська спеціалізація природно-економічних зон;
- чисельність сільського населення територій;
- міра реагування районних (місцевих) властей на появу у регіоні суб'єктів малого підприємництва.

До основних типів малих підприємств АПК України відносяться підприємства ті, що виробляють і ті, що переробляють сільськогосподарську продукцію, якими в першу чергу є фермерські господарства.

Стан вивчення проблеми. Більшість економістів-аграрників під фермерським господарством розуміє форму сільськогосподарського виробництва, засновану виключно на особистій праці його власників та членів сім'ї. Це самостійний господарюючий суб'єкт, який використовує на правах оренди, приватної власності або довічно успадкованого володіння виділену йому земельну ділянку. Дане визначення у значній мірі орієнтоване на виробничу сторону явища, не відображаючи його соціальний характер.

В Україні давно поняття “селянське господарство” пов'язувалося і впливало від людини, яка його вела: селянство - звання, стан - “селяни”; селянське господарство - землеробство, домогосподарство, домоустрій, завідування господарством, управління порядком і витратами по господарству. Це поняття застосовувалося перш за все до сільського господарства, яке включало землеробство, скотарство, догляд за угіддями, в той час як поняття “ферма” асоціювалася із тваринницькою фермою, українським хутором, а “фермером” називали людину, яка була господарем або наймачем, орендарем хутора. Сьогодні в Україні хуторів практично немає, а якщо де й залишилися, то використовуються сезонно: орендуються окремі елементи - земля, приміщення, техніка інші засоби виробництва.

Завдання і методика досліджень. Завданнями статті є дослідження організації діяльності фермерських господарств. Методологічною основою досліджень є діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення економічних процесів.

Результати досліджень. Метою створення фермерського господарства є забезпечення добробуту селянської сім'ї на основі трудової участі її членів у виробничій і комерційній діяльності та одержання доходу (прибутку). Його соціально-економічне значення визначається участю у формуванні продовольчого фонду країни шляхом реалізації продукції державі та на місцевому ринку.

Основними видами діяльності фермерського господарства є виробництво і переробка сільськогосподарської продукції, транспортування (перевезення), зберігання, реалізація сільськогосподарської продукції власного виробництва, а також сільський туризм (агротуризм).

Фермерське господарство саме визначає напрямок своєї діяльності, обсяги виробництва і форми реалізації продукції, необхідні умови по забезпеченню ефективного використання землі, збереженню і поліпшенню її родючості.

Законодавчою базою створення, діяльності та припинення діяльності фермерських господарств є Конституція України, Земельний кодекс України, Закон України "Про фермерське господарство" та інші нормативно-правові акти України. Головна мета створення фермерських господарств в Україні – збільшення обсягів продовольчих фондів держави і підвищення добробуту сімей селян на основі їх участі в підприємницькій діяльності.

Згідно з чинним законодавством фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства.

Фермерське господарство здійснює свою діяльність на основі Статуту. В ньому зазначаються: найменування господарства, його місцезнаходження, предмет і мета діяльності, порядок формування майна, органи управління, порядок вступу до господарства та виходу з нього та інші положення.

Членами фермерського господарства можуть бути подружжя, їх батьки, діти, яким виповнилось 14 років, та інші родичі, які об'єднались для роботи в цьому господарстві. Можливе також створення фермерського господарства і однією особою. Особи, які працюють в фермерських господарствах за трудовим договором (контрактом) не можуть бути його членами.

Відповідальність за діяльність фермерських господарств покладається на його голову. На ім'я голови господарства видається

державний акт на право власності на землю. Він також має право укладати договори на тимчасове користування землею, в тому числі на умовах оренди, і складати інші документи згідно з чинним законодавством України. Голова представляє інтереси фермерського господарства перед підприємствами, організаціями, установами та окремими громадянами.

В склад майна фермерського господарства входять: будівлі і споруди, матеріальні цінності, цінні папери, вироблена в господарстві продукція, одержані доходи, права на користування землею, водою, будівлями, спорудами, а також інше майно і майнові права. Майнові права, що входять до складеного капіталу фермерського господарства, передаються йому на визначений у Статуті термін. Згідно чинного законодавства України землі фермерського господарства можуть складатися із: а) земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі; б) земельних ділянок, що належать громадянам – членам фермерського господарства на праві приватної власності; в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди. Володіння, користування і розпорядження майном здійснюється членами фермерського господарства за взаємною домовленістю.

Порядок успадкування землі, майна та інші майнові відносини фермерського господарства визначаються земельним і цивільним законодавством.

Виробничо-економічні відносини фермерського господарства з іншими юридичними особами і окремими громадянами будуються на основі договорів. Втручання в його господарську діяльність з боку державних, громадських та інших органів не допускається. Державні органи здійснюють контроль за діяльністю господарства тільки відповідно до своєї компетенції, яка встановлена чинним законодавством. Фермерське господарство має право бути засновником або членом асоціацій, корпорацій, консорціумів, галузевих та територіальних об'єднань, кооперативів, спільних підприємств. Це право значно розширює виробничі і фінансові можливості господарства.

Порядок створення фермерського господарства визначений в Законі України „Про фермерське господарство”. Право на створення фермерських господарств має кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку, виявив таке бажання та пройшов професійний відбір на право створення фермерського господарства. Професійний відбір громадян, які виявили бажання створити фермерське господарство, проводить районна (міська) професійна комісія з питань створення фермерських господарств. До складу такої комісії включаються представники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, представники Асоціації фермерів

та приватних землевласників і громадських організацій. Першочерговим правом на створення фермерського господарства користуються громадяни, які проживають в сільській місцевості і мають необхідну кваліфікацію або досвід роботи в сільському господарстві.

Громадяни, які виявили бажання вести фермерське господарство, для отримання земельної ділянки державної власності на умовах оренди або у власність подають до районної державної адміністрації заяву. Для отримання у власність або в оренду земельної ділянки із земель комунальної власності громадяни звертаються до місцевої ради. У заяві мають бути вказані: бажаний розмір і місце розташування земельної ділянки, мета та умови надання, склад членів фермерського господарства та наявність у них права на безоплатне одержання земельних ділянок у власність, обґрунтування розмірів земельної ділянки. Заяву громадянина про надання земельної ділянки у власність або в оренду районна або міська державні адміністрації або орган місцевого самоврядування розглядають у місячний термін і в разі її задоволення дають згоду на підготовку землепорядною організацією проекту відведення земельної ділянки за рахунок Українського державного фонду підтримки фермерських господарств.

Рішення про відмову у наданні земельної ділянки для ведення фермерського господарства може бути оскаржено в судовому порядку. Рішення суду про задоволення позову є підставою для відведення земельної ділянки на місцевості і видачі документа, що посвідчує право власності або укладання договору оренди.

Надані членам фермерських господарств у користування земельні ділянки передаються безоплатно у власність у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради. Земельні ділянки, розмір яких перевищує розмір паю, передаються громадянам у власність для ведення фермерського господарства на підставі цивільно-правових норм.

Після одержання державного акта на право власності на земельну ділянку або укладання договору оренди земельної ділянки фермерського господарства підлягає державній реєстрації. Для державної реєстрації необхідно подати до органу реєстрації реєстраційну картку (заяву про державну реєстрацію встановленого зразка), засновницькі документи (установчий договір та Статут фермерського господарства), копію документа про наявність у громадянина на праві власності чи оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення, документ про внесення плати за державну реєстрацію. Органи державної реєстрації вносять дані з реєстраційної картки до Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності та видають свідоцтво про державну реєстрацію встановленого

зразка з проставленим ідентифікаційним кодом.

Нові форми вітчизняних фермерських господарств не є тією альтернативною основою, яка забезпечить належний рівень виробництва замість реформованих старих виробничих структур. Але це не означає, що у фермерського сектора відсутні перспективи. У багатоукладній економіці України фермери займають певну нішу і поряд із сільськогосподарськими підприємствами і господарствами населення (особистими селянськими господарствами) відносяться до основних форм сільськогосподарських товаровиробників.

Висновки та пропозиції. Наявний досвід організації підприємництва у сільському господарстві свідчить, що його основною організаційно-правовою формою є фермерське господарство. Фермерське господарство як вид малого підприємства, являє собою форму вільного підприємства, що здійснюється на принципах економічної вигоди. Фермерське господарство вигідне, поки воно дає продукцію і дозволяє відновлювати виробництво, забезпечуючи потреби сім'ї. Звідси виключне виживання і стійкість фермерських господарств. Господарська рівновага буде тоді, коли доход, який одержує сім'я фермера забезпечує її потреби, тобто особистий бюджет сім'ї, в тому числі за рахунок діяльності за межами селянського господарства. Таким чином, розмір господарської діяльності визначають: склад сім'ї, особисте споживання, доход від сільського господарства, сукупний доход, площа землі та інші технічні елементи господарства. Така основна механіка, за допомогою якої наявна робоча сила сім'ї за даної ринкової кон'юнктури, за наявної кількості їдців у сім'ї, землі і капіталу, пристосовуючись до цих останніх, встановлює обсяг свого сільськогосподарського підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амосов О.Ю. Фермерство як форма підприємництва в аграрній сфері // Агросвіт. – №23. – 2007.– С. 33-36.
2. Головин А.А. Повышение эффективности функционирования фермерских хозяйств. – Курск: Изд-во КГСХА, 2006. – 358 с.
3. Мохненко А.С. Виникнення, еволюція та сутність фермерських господарств / А.С. Мохненко / Таврійський науковий вісник. – Херсон, 2009. – № 62. – С. 299-306.
4. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / За ред. П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина. – К., 1996. – 664 с.
5. Шульський М.Г. Особисті господарства населення: стан, можливості і перспективи // Монографія. – Львів : Видавництво "Край", 2003. – 280 с.

Анотація

Мохненко А.С. – Організація діяльності фермерських господарств в аграрному секторі економіки.

У статті розглядається основні аспекти організації діяльності фермерських господарств. Зокрема питання створення, функціонування та припинення діяльності фермерських господарств згідно з нормативно-правовою базою. Основною організаційно-правовою формою підприємництва в аграрному секторі є фермерські господарства.

Ключові слова: фермер, фермерське господарство, селянське господарство.

Аннотация

Мохненко А.С. – Организация деятельности фермерских хозяйств в аграрном секторе экономики.

В статье рассматриваются основные аспекты организации деятельности фермерских хозяйств. В частности вопросы создания, функционирования и прекращения деятельности фермерских хозяйств согласно с нормативно-правовой базой. Основной организационно-правовой формой предпринимательства в аграрном секторе являются фермерские хозяйства.

Ключевые слова: фермер, фермерское хозяйство, крестьянское хозяйство.